

Oponentský posudek na bakalářskou práci Martina Vepřeka, Žurnalista Josef Penížek v „Národních listech“, Praha 2013, 106s.

Novinář, publicista a překladatel Josef Penížek byl nepochybně pozoruhodnou osobností své doby, jež si zaslouží pozornost. Ideu učinit z něj badatelské pole atestační bakalářské práce lze jen přivítat. Škoda jen, že si uchazeč téma lépe nepromyslel a nerozvrhl. V současné podobě osciluje mezi pokusem o biografii a mikrohistorickými črtami k dílčím otázkám působení konkrétního novináře v Národních listech a ve společnosti dané doby vůbec. Uvedená skutečnost je patrná již v úvodu, kde postrádám zřetelné vymezení cíle zkoumání a představení metod, které badatel použil. V pojednání o archivních pramenech oceňuji zevrubnou znalost fondu Josef Penížek uloženého v Literárním archivu Památníku národního písemnictví i snahu nahlédnout do dalších pozůstalostí českých politiků, novinářů a literátů v této instituci. Nevím ovšem, proč nebyl využit adekvátní komplet pozůstalostí takových osobností uchovávaný v Archivu Národního muzea. Dost zarážející pak je stránka a půl textu, jež by měla analyzovat použitou literaturu. Uchazeč evidentně nepochopil, že má podat historiografický stav zkoumané problematiky v širším kontextu doby, přičemž mu navíc není zřejmý rozdíl mezi literaturou a tištěnými či tiskem vydanými prameny.

Určitá chaotičnost výkladu, pro předloženou bakalářskou práci příznačná, je patrná již ze vstupní kapitoly o literárních začátcích Josefa Penížka, která se snaží nastínit jeho prvotní počiny v oblasti literatury, ať již původní či překladové (což ovšem v dané době bylo u intelektuálů vcelku obvyklé; začínali pokusy o poezii či prózu). Za poněkud diskutabilní považuji zařazení drobné obecněji formulované kapitoly o Říšské radě; spíše bych očekával texty o dobové české žurnalistice, především pak o Národních listech a zejména o jejich politickém zpravodajství či na téma Říšská rada a tisk. Jádrem bakalářské práce představují následující tři kapitoly „snad“ o působení Josefa Penížka v Národních listech v závěrečném decenniu 19. století a v prvních dvou desetiletích století dvacátého. V první z nich je rozebírána jeho spolupráce s Gustavem Eimem ve „vídeňské redakci Národních listů“, kterou autor poněkud nelogicky strukturuje na období, kdy Josef Penížek působil jako Eimův asistent/pomocník, na jeho názory na politiku devadesátých let 19. století a na Penížkovu situaci v roce 1897. Přes některé pozoruhodné postřehy výklad „Penížkovy asistentury“ spíše připomíná informační tříšť, prezentace jeho stanovisek k české politice a zejména vnímání činnosti mladočeské strany je neústrojná, a tak za nejlepší považuji subkapitulu s mikrohistorickou črtou o roce 1897 jako přelomovém v Penížkově žurnalistické kariéře.

V podobném nekompaktním duchu je napsána i následující část se stručnými nástinými pod názvy: „Penízek císařským radou“, „Chování Josefa Penízky na žurnalistické galerii“, „Případ hraběte Sternberga“ a „Penízkův vztah k pražské redakci“, (myslím, že k uvedenému přehledu již není třeba mnoho dodávat). Zásadním problémem totiž je, že vážný obraz Josefa Penízky jako novináře Národních listů v samém závěru 19. století a v prvním desetiletí dvacátého věku nepodávají a ani podat nemohou. Chybí zde např. analýza jeho podílu na utváření profilu periodika, rozbor jeho statí z dané doby i z nich vyplývajícího názorového vývoje. Nelze zapomínat, že tehdejší novináři nebyli vázáni tuhou centralizací a v rámci své „specializace“ měli poměrnou volnost, nesměli logicky psát proti základní linii vydavatele listu. Stejná neuspořádanost jako v předchozích kapitolách je patrná při líčení Penízkova vývoje jako novináře po roce 1910 a v doplňujících věcně strukturovaných kapitolkách na téma: Penízkovy přednáškové a publikační činnosti, jeho kulturního života, (anti)semitismu, nepovedeného interview s prezidentem atp. V závěru sám autor uvádí, že se jeho text „dotýká některých zajímavých okamžiků a aspektů jeho činnosti“, aniž ovšem čtenáře seznámil s kritérii svého výběru – jsou-li jaká – a s důvody takového postupu, a tak je většina práce více mozaikou příběhů, postřehů, zajímavostí a dílčích informací, jež se více či méně vážou k dané osobnosti. Postrádají ovšem logiku uceleného výkladu a konceptualizaci vážné historické práce. (Do použité literatury byly opět nelogicky zařazeny prameny tiskem vydané.)

Při celkovém hodnocení předložené bakalářské práce se nemohu ubránit rozpakům. Kol. Martin Vepřek ke zkoumané problematice přistoupil s nepochybným zájmem a prokázal píli při studiu pramenů, pokud se ovšem historik, a o to více to platí pro budoucího archiváře, pokusí uchopit téma z oblasti žurnalistiky, nemůže a přímo nesmí tomuto žánru podlehnout. Výsledný efekt pak spíše odpovídá novinářské specializaci fakulty sociálních věd. Exaktní historická práce musí mít systém, řád a musí být vypracována podle pravidel historických věd. Bude proto na uchazeči, aby v ústním proslovu komisi přesvědčil, že jeho práce může být obhájena i na katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK v Praze.

V Praze, dne 6. června 2013

Doc. PhDr. Jiří Šouša, CSc.